

دست‌بافته‌های کیسه‌ای قشقایی از منظر ساختار بافت و طرح و نقش

محمد افروغ^۱

چکیده

دست‌بافته‌های عشایری، نمودی از هنر بومی و هویت قومی است که در گذشته و تا حدودی امروزه، جهت استفاده در زندگی کوچ‌نشینی و متحرک بافته می‌شد. این آثار شامل انواع متنوعی است که در ابعاد و اشکال مختلف همراه با نقش‌پردازی‌ها و رنگ‌بندی‌های منحصربه‌فردی که خاص جامعه عشایری است، می‌باشد. کیسه‌ها یا محفظه‌های گوناگون، نوع مهمی از دست‌بافته‌های قشقایی است که از ابعاد فنی و مهم‌تر زیباشناختی برخوردار است و امروزه بسیاری از آن‌ها در مجموعه‌های خصوصی، نگهداری و خرید و فروش می‌شود. در این پژوهش، به‌واسطه ضرورت در معرفی ابعاد هنری و هویتی عشایر، این نوع بافته‌ها و البته نوع برجسته آن‌ها یعنی خورجین‌ها، نمکدان‌ها و چنجه‌ها، معرفی و توصیف می‌شوند. از این‌رو جامعه آماری این پژوهش شامل ۵ نمونه خورجین دولته‌ای، ۶ نمونه خورجین یک‌لته‌ای، ۴ نمونه چنجه و ۴ نمونه نمکدان به‌صورت تصادفی انتخاب و مورد مطالعه، توصیف و معرفی واقع شدند. این پژوهش از نوع کیفی و توسعه‌ای و روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است. هم‌چنین شیوه گردآوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای و جستجو در پایگاه‌ها و تارنماهای مجموعه‌های معتبر جهانی در ارتباط با دست‌بافته‌های عشایری بوده است.

واژگان کلیدی: قشقایی، دست‌بافته، کیسه، خورجین، نمکدان، چنجه، طرح و نقش، رنگ، فن‌بافت.

^۱. دانشیار دانشگاه اراک، دانشکده هنر، گروه آموزشی فرش.

مقدمه

هنرهای سنتی و صنایع دستی و یا به طور صحیح تر هنرهای صناعی، جلوه و نمودگار هویت هنری، بومی و تمدنی ایران است که دیرینه‌ای بسیار طولانی دارد (افروغ، ۱۳۹۷: ۲). هنرهای بومی، قومی و کاربردی و به طور خاص دست‌بافته‌های عشایری عرصه و بستر تجلی باورها، ارزش‌ها و نمودی از هویت هنری یک جامعه است. ایل و عشایر قشقایی یکی از برجسته‌ترین ایل‌ها و عشایر ایران است که با تولید و عرضه انواع دست‌بافته‌های کاربردی که در نوع خود از جنبه‌های زیباشناختی مهمی برخوردار است، سهم والایی در شکل‌گیری و معرفی هنر بومی و ملی داشته است. در این میان کیسه‌ها نوع خاصی از دست‌بافته‌های عشایری و خاصه قشقایی است که در گذشته برای نگهداری و حمل و نقل انواع آثار و وسایل و آذوقه ایشان، توسط زنان هنرمند با انواع طرح‌ها و نقش‌ها و رنگ‌ها و مهم‌تر از آن، ابعاد متنوع به تناسب و فراخور فعالیت و استفاده از آن‌ها، بافته می‌شد. دست‌بافته‌های عشایر قشقایی که بخشی از فعالیت روزانه مردمان ایل‌ها و عشایر به شمار می‌رود، نمودی از هنرهای بومی و کاربردی ایران است. دست‌بافته‌های قشقایی و «هنرمندی دستان بافندگان‌شان و هم‌چنین نحوه زندگی و نظام شغلی و اقتصادی آن‌ها را نمایش می‌دهند» (شفیعی و هم‌کاران، ۱۳۹۲، ۴۱). دست‌بافته‌های قشقایی شامل انواع زیراندازها، روانداها، نواربافته‌ها و کیسه‌ها (محفظه‌ها) می‌باشد. در این پژوهش کیسه‌های قشقایی و مضمناً سه نوع کیسه برجسته یعنی خورجین‌های یک و دو لته‌ای (تکی و جفتی)، نمکدان‌ها و چنجه‌ها معرفی خواهند شد. برای این منظور، به صورت تصادفی ۱۹ کیسه شامل ۶ خورجین جفتی، ۵ خورجین تکی، ۴ نمکدان و ۴ چنجه مورد مطالعه، بررسی، تحلیل و معرفی قرار گرفته‌اند. کیسه‌ها در حال حاضر به واسطه تغییر سبک و شیوه زندگی، دیگر بافته نمی‌شوند. اما در مجموعه‌ها و گالری‌های معتبر به عنوان آثاری هنری و موزه‌ای و آنتیک خرید و فروش می‌شوند، چه این‌که در حال حاضر از آن‌ها برای کاربردهای متناسب با زندگی معاصر هم استفاده می‌شود.

تبار ایل قشقایی

سیسیل ادواردز نیز در باب عشایر قشقایی می‌نویسد: قشقایی‌ها که قبیله‌ای ترک‌نژاد هستند، از مهم‌ترین، پیشرفته‌ترین و کامیاب‌ترین ایلات فارس محسوب می‌شوند، مهم‌ترین قالی‌بافان را نیز بین افراد این ایل می‌توان یافت. افراد این ایل مدت هشت ماه سال را در سیاه چادرهای خود که از پوست بز تهیه شده، واقع در قسمت کوهستانی این منطقه (شمال غرب) مسکن دارند (ادواردز، ۱۳۶۸: ۳۱۶). ایل قشقایی شامل شش طایفه بزرگ دره‌شوری (پنجاه و یک تیره)، کشکولی بزرگ (چهل و هفت تیره)، عمله (چهل و پنج تیره)، فارسی‌مدان (بیست و پنج تیره)، کشکولی کوچک (دوازده تیره)، می‌باشد که در استان‌های مختلف پراکنده هستند (شورای عالی عشایر، ۱۳۶۸: ۵۸). در حوزه فرهنگ و هنر ایل قشقایی می‌توان به شعر، رقص‌های بومی، موسیقی، انواع آیین‌ها و سنت‌های وابسته به مراسم‌های شادی و سوگ و نیز مهم‌ترین هنر تجسمی آن‌ها یعنی دست‌بافته‌ها اشاره داشت.

قشقایی‌ها، عشایر ترک‌زبانی هستند که طی ادوار مختلف تاریخی از سرزمین‌های حاشیه (ترکستان) و وابسته به ایران بزرگ، به فلات فعلی ایران کوچیده و قرن‌ها پیش در جنوب ایران ساکن شده‌اند و یکی از بزرگ‌ترین گروه‌های عشایر کوچنده ایران است که در گذر زمان نقش مهمی در تاریخ کشور ایران داشته است (درداری، ۱۳۹۰: ۵). این ایل «منسوب به ایالت قشقایی در فارس هستند که یا نام ایل از منطقه گرفته شده و یا نام منطقه از اسم ایل» (دهخدا، ۱۳۶۰: ۳۰۱).

قشقایی‌ها یکی از اتحادیه‌های ایلی^۲ ایران است که مانند بسیاری از اتحادیه‌های ایلی متأخر ایران تلفیقی از قبیله‌هایی با ریشه‌های قومی گوناگون لر، کرد، عرب و ترک است، اما بیش‌تر قشقایی‌ها ریشه‌ای ترک دارند و تقریباً تمامشان به گویشی از زبان‌های ترکی اغوز غربی صحبت می‌کنند که خود آن را ترکی می‌نامند^۳. آن‌ها شیعه مذهب هستند و کانون اصلی زندگی‌شان، استان فارس است. اما به دلیل وسعت اراضی و قلمرو در دیگر استان‌ها نیز ساکن هستند. از این جمله می‌توان به استان‌های کهکلیوه و بویراحمد، چهارمحال و بختیاری (جونقان، بلداجی، بروجن، سامان، شهرکیان، طالقانک)، خوزستان (هفت کل)، اصفهان (بخش‌های سمیرم، شهرضا، دهقان، لنجان، اطراف زرین‌شهر، بیستگان، باباشیخعلی و چم‌ها)، بوشهر (دشتستان، دشتی) و مناطقی از یزد، اشاره داشت.

دانشتنی‌های ما درباره گذشته ایل قشقایی ناچیز و ناقص، پراکنده، جسته گریخته و بدرستی معلوم نیست که این ایل بزرگ ترک‌زبان کی و از کجا و بر اثر چه حوادث و رویدادهایی به ایران کوچ کرده است؟ حتی نمی‌دانیم که از ابتدا به قشقایی موسوم بوده یا بعدها به این نام شهرت یافته و از چه وقت بوده است؟ ریشه لغوی لفظ قشقایی مبهم است و محقق نیست که از واژه ترکی "قاج‌قایی" به معنای "گریخته" گرفته شده یا از "قاشقه" که در زبان ترکی "اسب پیشانی سفید" یا "خال سفید پیشانی اسب" است^۴. یا از کاشغر که به روایت تاریخ مسعودی گروهی از قراتاتارها در زمان حکومت سلجوقیان در آن شهر اقامت گزیدند و بیست هزار تن از آنان به همراه سعدبن زنگی به فارس آمدند، که می‌توان فرض کرد کاشغری به مرور زمان "قشقری" و سپس قشقایی شده است^۵.

دست‌بافته‌های قشقایی

دست‌بافته‌های عشایری «مظهر تبلور عینی و ذهنی دست‌آوردهای فرهنگی و هنری هر ملتی است. در این میان عشایر و زندگی کوچ‌نشینی همواره نقش مهمی را در تداوم حیات این آثار ایفا کرده است و با زندگی آنان پیوند ناگسستنی برقرار کرده چرا که علاوه بر نیاز مردمان و جنبه‌های کاربردی آن‌ها، اوج هنر و خلاقیت زنان و بافندگان عشایری را نیز به رخ می‌کشد» (کریمی زاده اصفهانی و ابراهیمی علویجه، ۱۳۹۴: ۱). این آثار «برجسته‌ترین هنر تجسمی ایلی و عشایری است که زیبایی نقش‌ها، خوش‌آیندی طرح‌ها، ظرافت گره‌ها، چشم‌گیری و پایداری رنگ‌ها و بیش از همه حالت خیال‌انگیز بافته‌های منقش، این نوع از بافته‌ها را به یکی از برجسته‌ترین بافته‌های ایرانی و قومی و نمودی از میراث‌هنری عشایر تبدیل نموده. کیفیات دیداری (بصری)، ارزش‌های زیباشناختی و فن‌شناختی این آثار، محصول ذوق و ذهن و قدرت خیال پردازی و ملهم از طبیعت و عناصر آن است. این عرصه و ساحت اندوخت‌های است که بر مدار

۲. اتحادیه ایلی یا بزرگ ایل، از اتحاد چند ایل و طایفه بزرگ تشکیل می‌شد که و از لحاظ گستردگی همانند یک دولت کوچک در ایران عمل می‌کرد که توسط ایلخانی و ایل‌یگی اداره می‌شد، نمونه دیگر این گونه اتحادیه، ایل بختیاری، بویراحمدی و خمسه است.

۳. Oberling, 2013, p. 103.

۴. ظاهراً اول کسی که در ریشه‌یابی لفظ قشقایی سعی کرده، میرزا حسن فسایی صاحب فارسنامه‌ی ناصری است که می‌نویسد: "چون ایل خلج از اراضی ممالک روم [آسیای صغیر] به خاک عراق عجم آمدند. گروهی از آنان فرار کرده و در ممالک فارس توقف نمودند و مردمان خلج این گروه را قاج‌قایی یعنی گریخته، گفتند و بعد از تغییرات لفظی قشقایی شد" (فسایی، ۱۳۱۳، ۳۱۲). دومین تعبیر از مستشرق شهریر روس، واسیلی ولادیمیر وویچ بارتولد، است که در جلد دوم دایره‌المعارف اسلامی واژه‌ی قاشقه را منشأ لفظ قشقایی دانسته است. هرگاه تعبیر بارتولد اختیار شود ناگزیر معانی دیگر قاشقه، قاشقا و قشقه نیز باید در نظر باشد که در فرهنگ‌های ترکی به معنی بی‌باک و نترس و پهلوان ضبط شده و هندیان نیز قشقه را خالی گویند که با سرانگشت آغشته به زعفران بر پیشانی نهاده باشند. برای اطلاعات بیشتر نگاه کنید به: پرهام، دست‌بافته‌های عشایری و روستایی فارس، ج اول، صفحه ۶۴.

۵. پرهام، ۱۳۷۰، ۶۴ / Oberling, 2013, p. 14.

تجربه، آموزش سنتی و سینه به سینه به‌دست آمده‌است و جایگاهی والا در نزد مخاطبان، بازارهای جهانی و هدف دارد. به گونه‌ای که موفقیت مطلوبی هم در گذشته و هم در زمان حال، در حوزه اقتصاد، خرید و فروش و همچنین نظام مجموعه‌داری و موزه‌داری داشته است. امروزه این نوع بافته‌ها به‌واسطه تغییر شیوه زندگی رو به فراموشی گذاشته و به جز موارد محدودی که توانسته خود را با شرایط جهان کنونی و جامعه معاصر وفق و با تغییر کاربری روزآمد سازد، انواع کثیری از این بافته‌ها از بین رفته است» (افروغ، ۱۴۰۰: ۲).

جایگاه بی‌بدیل دست‌بافته‌های عشایری در نظام بافندگی ایران و حتی جهان، جامعه ایرانی و خاصه پژوهش‌گران و صاحب‌نظران هنرهای بومی و کاربردی را در شرایط دشواری قرار می‌دهد. از این‌رو که صیانت، معرفی و استفاده از آن‌ها بر مبنای شرایط زندگی معاصر و استمرار حیات کاربردی و هنری آن‌ها برای ایرانیان، مستلزم نگاه جدی و تلاش بی‌وقفه در راستای توجه همه جانبه به آن‌هاست که البته این مهم با گذشت زمان و رفته‌رفته متأسفانه کمرنگ شده و رو به یک فراموشی عمده می‌رود. از این رهگذر، درک این موقعیت و شرایط نابسمان دست‌بافته‌های عشایری و کوشش برای برون‌رفت و چاره‌اندیشی از یاد رفتن آن‌ها، امر مهمی است که می‌بایست جامعه هنری و متولیان این حوزه را متوجه و به یافتن راه‌کار رهنمون کند.

بافته‌های ایلی و عشایری ایران «نمود فرهنگ و هویت جامعه ایرانی است که در پرتو آن بر خود می‌بالد و از ظرفیت‌های پیدا و پنهان آن در رشد و رونق اقتصادی خود، بهره می‌گیرد. بافته‌های عشایری از آن جهت ارزشمند و گرامی است که آینه و بازتاب بخش بزرگی از سنت‌های اصیل ایرانی و بازتابی از ارزش‌های هنری طبیعت است. این بافته‌ها در درازنای تاریخ این مرز و بوم رسالت مهم فرهنگی (هنری) مبتنی بر هویت بومی و قومی را عهده‌دار بوده‌است. این هنر - صنعت بی‌بدیل و بی‌رقیب حاصل ذوق و هنر، سلیقه، ابتکار و خلاقیت هنرمندان و بافندگان زن عشایری است که رورانه آداب، سنن و رسوم و در یک کلام پیام فرهنگی نسل‌ها را در محصولات تولیدی‌شان هویدا کرده و از آن پاسداری می‌نماید» (افروغ، ۱۴۰۱: ۲).

حضور دست‌بافته‌های عشایری هم به‌عنوان بخشی از میراث فرهنگی بومی و قومی و هم به‌عنوان یکی از جلوه‌های هنرهای کاربردی که بخشی از ملزومات زندگی بوده و هستند، پشتوانه همه آفرینش‌ها و خلاقیت‌های سازنده بشری در درازنای تاریخ و تمدن به‌شمار می‌آید. دست‌بافته‌های ایل قشقایی به‌عنوان صنایع‌دستی و بومی و در واقع تنها هنر تجسمی این ایل از یک دیرینه و پیشینه طولانی برخوردار است. به گونه‌ای که در مؤلفه‌هایی هم‌چون طرح و نقش و رنگ، از زیبایی‌شناسی خاصی برخوردار است. چنان‌که برخی از این ویژگی‌های این زیبایی‌شناسی نظیر نقش‌های خلاصه شده، انتزاعی و تجریدی با برخی از تعاریف، تفاسیر و مبانی زیبایی‌شناسی هنر غربی مشترک است و «با بسیاری از مؤلفه‌های هنر مدرن هم‌چون آشنایی‌زدایی، تأکید بر شکل (فرم)، ارزش‌های دیداری [ناب] آن و نیز انتزاع - گری از یک سو و ملاک‌های ماندگار هنر قومی از سوی دیگر هم‌گرایی دارد» (ابراهیمی‌ناغانی، ۱۳۹۳: ۱۹).

کیسه‌های قشقایی

زندگی کوچ‌نشینی و متحرک عشایر در گذشته و نیز سفر طولانی آن‌ها در فراز و نشیب طبیعت، باعث می‌شد که عشایر برای زندگی قشلاقی خویش (کوچ شش ماهه بهار و تابستان)، تا جایی که امکان داشت از وسایل کم و البته ضروری جهت جابه‌جایی و حمل و نقل مایحتاج خویش استفاده نمایند. یکی از دست‌بافته‌هایی که حضور و استفاده از آن در این شرایط ضروری می‌نمود، کیسه‌ها و انواع مختلف آن نظیر خورجین، نمکدان، جوال، توبره، چننه، قاشق‌دان، قرآن‌دان، آینه‌دان، آب‌کش (تالان) و دیگر کیسه‌ها بود. با گذر زمان و تغییر شیوه زندگی عشایر، بسیاری از دست‌بافته‌ها و کیسه‌ها از بین رفت. شرایط و مقتضیات زندگی عشایری به‌گونه‌ای است که داشتن انواع دست‌بافته‌ها با کاربردهای مختلف و متنوع یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر است.

«کیسه‌ها یکی از ضروری‌ترین نوع بافته‌های عشایری است که بدون داشتن آن‌ها حمل و نقل، ذخیره‌سازی و نگهداری وسایل و مایحتاج زندگی عشایر با مشکل مواجه بود. کیسه‌ها یا محفظه‌های کاربردی، برای کاربردهای خاص با شکل‌ها، نقش‌نگارها، رنگ‌ها، ابعاد و فنون‌بافت مختلف و متنوع توسط بافندگان ایل‌های ایرانی بافته می‌شوند.

در گذشته و تا پیش از تغییر رو به رشد شیوهی زندگی عشایر از کوچ‌نشینی به یکجانشینی (اسکان)، به وفور بافته و مورد استفاده قرار می‌گرفتند. لیکن امروزه بافت این گونه کیسه‌ها بسیار اندک و می‌توان گفت منسوخ شده‌است. کیسه‌های کاربردی و بافته شده در قلمرو جغرافیای بختیاری عبارت است از: نمکدان، خورجین، تاجه (حور)، تیردان، قاشق‌دان. از این میان، نمکدان و خورجین (تک یا جفت) مهم‌ترین کیسه‌ها یا محفظه‌های کاربردی است» (افروغ، ۱۳۹۸: ۶۷-۶۶). چه این‌که «اهمیت و اعتبار این کیسه‌ها تا جایی است که گاهی کیفیت و نقوش و ترکیب‌های به‌کار رفته در آن‌ها، هویت ایلایاتی آن قوم را مشخص می‌سازد» (Harvey, 1996, p.89). انواع مختلف کیسه‌ها (محفظه‌ها) در جدول ۱، نشان داده شده‌است.

جدول ۱: انواع کیسه‌های (محفظه‌ها) عشایری (منبع: URL 1-5)

		
قاشق‌دان (سیخ‌دان، جای وردنه...)	خورجین یک لته (تکی)	خورجین دو لته (جفت)
		
	چننه (جای وسایل مهم و با ارزش)	نمکدان

معرفی نمونه‌هایی از کیسه‌های قشقایی

کیسه‌های قشقایی که در گذشته به واسطه زندگی کوچ‌نشینی و بر مبنای کاربرد و رفع نیازهای عشایر دارای تنوع زیادی بود، می‌توان گفت امروزه به واسطه تغییر شرایط زندگی یا به کلی از بین رفته است و یا به صورت بسیار محدود در برخی مناطق بافته می‌شود که البته گمان می‌رود که این تعداد اندک هم احتمالاً جنبه سفارشی و اقتصادی دارد و نه خودمصرفی. اما نمونه‌های قابل توجهی از این بافته‌ها که در گذشته بافته شده‌است، در برخی موزه‌های مشهور و البته در شمار بالا و فراوان‌تر در مجموعه‌های خصوصی نمونه‌هایی جهت فروش وجود دارد که از طریق درگاه و تارنمای مجازی و سایت‌های این مجموعه‌ها قابل مشاهده می‌باشد.

هم‌چنین ذکر این نکته ضروری می‌نماید که تنها بازماندگان کیسه بافته‌های قشقایی، صرفاً خورجین‌های یک لته-ای (تکی) و دو لته‌ای (جفتی)، نمکدان‌ها و نیز چنجه‌ها هستند. اگرچه بعضاً در برخی موارد و به صورت محدود در مجموعه‌هایی ممکن است یک نمونه از دیگر کیسه‌ها هم چون جوال یا توبره نیز دیده شود. در این بخش تعداد ۱۵ کیسه بافته شامل ۶ خورجین، ۴ نمکدان و ۵ چنجه از منظر طرح و نقش و رنگ‌های به کار رفته در آن‌ها معرفی می‌گردد. در بُعد زیباشناختی کیسه‌ها، بافندگان از انواع طرح‌ها و نقش‌های انتزاعی و تجریدی به صورت شکسته و شاخه-شکسته و از انواع طیف‌های رنگی هر چند محدود استفاده کرده‌اند. نقوش کاربردی در کیسه‌ها شامل انواع نقوش گیاهی و نباتی، جانوری (حیوانی و پرندگان)، انسانی، اشکال هندسی ریز و درشت، می‌باشد.

۱. خورجین‌های یک و دو لته‌ای

در عشایر و ایل‌های مختلف و به طور خاص قشقایی، خورجین‌ها جهت برآوردن نیازهای زندگی اعم از نگهداری یا حمل و نقل و جایه‌جایی، در انواع مختلف به صورت تکی (یک لته‌ای) و یا جفتی (تک لته‌ای) در ابعاد مختلف همراه با انواع طرح و نقش‌های گوناگون و انتزاعی و تجریدی، بافته و نقوش‌پردازی می‌شوند. در این بخش ۶ نمونه از خورجین‌های یک لته-ای و ۵ نمونه از خورجین‌های دو لته‌ای در جداول ۲ و ۳، معرفی می‌شوند. خورجین، یکی از مهم‌ترین و ضروری‌ترین دست‌بافته‌های کاربردی ایل‌ها و عشایر است که به صورت محفظه‌ای کیسه یا کیف‌گون و در دو نوع تک یا جفتی بافته می‌شود. بافت خورجین در میان همه عشایر رایج است. البته به صورت جفتی رایج‌تر و معمول‌تر است. این بافته متناسب با نوع کاربرد و نیز سلیقه بافنده، در ابعاد مختلف و متنوع بافته می‌شود. عشایر برای بافت خورجین از فنون مختلف و برای نقوش‌پردازی از نقوش حاصل از ذوق و احساس و باورهای جمعی و فردی، استفاده می‌کنند.

<p>۵۵*۵۵ سانتی متر، اوایل ۱۹۰۰ میلادی، ک</p>	<p>اواخر قرن نوزدهم الف ۱۱۵*۶۸ سانتی متر</p>
<p>۱۱۷*۵۵ سانتی متر، اوایل ۱۹۱۰ میلادی ی</p>	<p>۵۷*۵۲ سانتی متر، حدود ۱۹۳۰ میلادی</p>
<p>۵۴*۴۸ سانتی متر، اواخر قرن ۱۹ میلادی، ل</p>	<p>۱۰۸*۵۸ سانتی متر، حدود ۱۹۰۰ میلادی، گ</p>

جدول ۳: خورجین های دو لته ای قشقایی (منبع: URL7-11)

	<p>۱۲۹*۷۳ سانتی متر، اوایل ۱۹۲۰، طرح و نقش این خورجین مشهور به نقش "کلک" می باشد که با فن بافت آبی-بافی بافته شده است. این نقش با دو رنگ سیاه و سفید و از دیگر رنگ ها به صورت تزیینات پیرامون استفاده می شود.</p>
	<p>۱۰۴*۵۶ سانتی متر، ۱۹۸۰ میلادی، این خورجین با طرحی شطرنجی، مزین به نقش ستاره است که مورب تکرار شده. یکی از نقوش پُر کاربرد در دست-بافته های عشایری است و نمادی از و نشانه ای از خوشبختی است.</p>
	<p>۱۳۴*۶۷ سانتی متر، ۱۹۵۰ میلادی، نقوش این خورجین که در زمینه و قاب درونی دیده می شود شامل شکل چهاربازویی به همراه پرندگان است. سه حاشیه با نقوش گیاهی نیز دیده می شود</p>
	<p>۷۹*۴۰ سانتی متر، اوایل ۱۹۰۰ میلادی، این خورجین با طرح اصلی راه-راه یا محرمات دارای نقوش پُر تکرار و ریز بته جقه است که یکی از نقوش رایج در دست بافته های قشقایی است.</p>
	<p>۵۰*۱۲۵ سانتی متر، حدود ۱۹۱۰ میلادی، این خورجین با زمینه ای سیاه و دارای نقش لوزی و اشکال هندسی به-عنوان ترنج و پیرامون آن نیز نقوش و اشکال هندسی الماس گون با رنگ های قرمز و آبی و حواشی منقوش، اثری متفاوت را به وجود آورده است.</p>

۱. نمکدان‌ها

نمکدان، یکی از مهم‌ترین و کاربردی‌ترین دست‌بافته‌های ایلی و عشایری به‌ویژه قشقایی است که برای نگهداری نمک، استفاده می‌شود. «نمکدان محفظه‌ای است برای نگهداری و حمل نمک. بیش‌تر عشایر ذخیره نمک خود را در همین نمکدان‌های دست‌بافت می‌ریزند و آن‌را در گوشه‌ای از چادر در نزدیکی محل طباشی می‌آویزند» (تناولی، ۱۳۹۵: ۲۳). این بافته «با نقوش نمادین متأثر از خاطرات، رنج‌ها و باورهای عشایر در رویارویی و مبارزه با طبیعت-شان» (امینی، ۱۳۸۴: ۱۱۴) است. چه این‌که «عمدتاً خودمصرف‌اند و در پاسخ به سفارش تهیه نمی‌شوند» (ابراهیمی-ناغانی، ۱۳۹۳: ۲۰). از شواهد و قراین و نمونه‌های بازمانده از نمکدان‌های عشایری، از منظر نقش‌پردازی می‌توان گفت که قشقایی‌ها بعد از بختیاری‌ها، زیباترین نمکدان‌ها را تولید کرده‌اند. در این‌جا نمونه‌هایی از نمکدان‌های قشقایی در جدول ۴، معرفی می‌گردد.

URL جدول ۴: انواع نمکدان‌های قشقایی (منبع):	
	
۶۰*۵۸ سانتی‌متر، ۱۹۷۰ میلادی	۴۱*۵۸ سانتی‌متر، دهه ۱۹۵۰ میلادی
	
۴۰*۵۵ سانتی‌متر، اواسط قرن ۲۰	۴۰*۶۰ سانتی‌متر، اواسط قرن بیستم

۱. چننه‌ها

چنته‌ها، نوع دیگری از کیسه‌های قشقایی است که به‌واقع می‌توان گفت کوچک‌ترین محفظه‌ها یا کیسه‌های عشایری است که با کاربردی خاص بافته و تولید شده‌اند. از چنته‌ها برای نگهداری وسایل کوچک و شخصی شامل وسایل و لوازمات آرایش زنان، پول و جواهرات، اسناد و مدارک و وسایلی از این دست، استفاده می‌شد. چنته به‌واقع در حکم کیف‌های کوچکی است که امروزه زنان در بیرون از خانه از آن‌ها استفاده کرده و به همراه دارند. چهار نمونه چنته در جدول ۵، معرفی شده‌است.

جدول ۵: نمونه‌هایی از چنته‌های قشقایی (منبع: URL17-21)

<p>۳۲*۲۶ سانتی‌متر، ۱۹۹۰ میلادی ت</p>	<p>۳۸*۳۳ سانتی‌متر، دهه ۱۹۷۰ میلادی، ج</p>
<p>۴۳*۲۵ سانتی‌متر، حدود ۱۹۵۰ میلادی، ح</p>	<p>۳۳*۲۸ سانتی‌متر، حدود ۱۹۵۰ میلادی، خ</p>

طرح و نقش‌های موجود در کیسه‌های قشقایی

در دست‌بافته‌های قشقایی انواع نقوش انسانی، جانوری، گیاهی و اشکال هندسی و نقوش برگرفته از ابزارآلات زندگی در زمینه این بافته‌ها نقش‌پردازی شده‌است. این نقوش کماکان نیز در دست‌بافته‌های کیسه‌ای نیز در انواع فرم‌ها و با رنگ‌های متنوع به کار رفته است. در کیسه‌های مورد مطالعه در این پژوهش، انواع متنوعی از این نقوش به کار رفته است که در این‌جا معرفی می‌شوند.

نقوش گیاهی و نباتی شامل انواع نقش مایه‌های انتزاعی و تجریدی درخت (زندگی) با فرم سه شاخه یا سه گل، گل‌های چهار تا هشت پر، انواع فرم بته‌جقه، نقوش جانوری شامل انواع حیوانات و مشخصاً بز کوهی، سگ و انواع پرندگان نظیر عقاب، طاووس، جوجه، مرغ، نقوش انسانی شامل انواع آدمک‌های مردم، زن، کودک (پسر و دختر)، نقوش هندسی شامل انواع اشکال شکسته که در گلیم‌های نیز به‌وفور دیده می‌شود هم‌چون نقش آغاجری، خراسانی، ایتال، سرمه-دان، هم‌چنین نقش ترنج چهاربازویی، زنجیره برگ چناری، نقش ماهی درهم خاص جغرافیای بافندگی قشقایی، انواع نقوش در قالب مربع، لوزی، مستطیل، دایره و چندضلعی‌ها که نقش پرکنندگی را در فضای دست‌بافته‌ها و به‌ویژه کیسه‌ها را دارا می‌باشند. البته علاوه بر این نقوش که صرفاً به‌صورت خلاصه و مختصر بدان‌ها اشاره شد، بی‌شمار نقش-های ریز و درشت که نمی‌توان نامی بر آن‌ها گذاشت و از تخیل بافنده نشأت می‌گیرد، نیز وجود دارد. هم‌چنین انواع طیف رنگی اگرچه به‌صورت محدود در این دست‌بافته‌های محفظه‌ای نیز وجود دارد که شامل رنگ‌های گرم و سرد و خنثی می‌باشد که از آن جمله می‌توان به انواع طیف‌های رنگی قرمز (سرخ)، سبز، آبی، سفید، سیاه، الماسی، زردهای کم و پرمایه، ارغوانی، قهوه‌ای، خاسکتری (بور)، نارنجی اشاره داشت.

نتیجه‌گیری

در این مقاله، ضمن توصیف و معرفی مختصری از ایل قشقایی و دست‌بافته‌های تولیدی آن‌ها در گذشته، به بحث و بررسی پیرامون نمونه‌های انتخابی از نوع خاصی از این بافته‌ها یعنی کیسه‌ها پرداخته شد که برای نگهداری و حمل و نقل آسان مایحتاج زندگی این قشر بافته می‌شدند. این بافته‌های محفظه‌ای با انواع فنون بافت نظیر گره‌بافی (نیم‌لول)، تخت‌بافی (تخت پودشل یعنی گلیم‌بافی و تخت پودسفت یعنی جاجیم‌بافی)، پیچ‌بافی یا سوزنی‌بافی و آبی‌بافی (نقش کلک)، بافته شده‌اند. کیسه‌ها شامل انواع برجسته‌ای هم‌چون خورجین‌ها که بسته به نیاز، یک و دو لته‌ای تولید می‌شد که در نگهداری و جابه‌جایی انواع غلات و حبوبات و سایر آذوقه‌ها استفاده می‌شد. هم‌چنین نمکدان‌ها که دارای اشکالی خاص و منحصر به فرد بوده و برای نگهداری نمک استفاده می‌شد. علاوه بر این دو کیسه‌بافته، دست‌بافته دیگری نیز وجود دارد که برای نگهداری و حمل انواع وسایل شخصی، آرایشی، اسناد و قبale، پول و اشیاء زینتی و طلا و جواهرات استفاده می‌شد و آن چننه نام دارد که در ابعاد و نقش‌پردازی‌های متنوع و گونه‌گون نقش‌پردازی شده‌است و امروزه نمونه‌هایی از آن‌ها در مجموعه‌های معتبر داخلی و خارجی خرید و فروش می‌شود. در عصر معاصر از بازمانده دست-بافته‌های قشقایی و خاصه کیسه‌بافته‌ها هم به‌صورت تزئینی و هم کاربردی در فضاهای مدرن استفاده می‌شود.

منابع

- [۱] ابراهیمی ناغانی، ح، مقدمه‌ای بر زیبایی‌شناسی نقش و رنگ گلیم‌های عشایر بختیاری، نگارینه هنر اسلامی، ش ۱، ۳۹-۱۳۹۳.
- [۲] افروغ، م، کارآفرینی در قالی اراک با تکیه بر ارزش‌های بومی و نمادین، چهارمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، کارآفرینی و توسعه اقتصادی، تاکستان، موسسه آموزش عالی تاکستان. ۱۳۹۷
- [۳] افروغ، م، استمرار حیات دست‌بافته‌های عشایری و طرح و نقش آن‌ها از گذار بازطراحی و بازآفرینی محصولات خلاق محور، پنجمین کنفرانس بین‌المللی مطالعات میان‌رشته‌ای علوم انسانی و اسلامی ایران، تهران، مرکز توسعه و گسترش مطالعات میان‌رشته‌ای. ۱۴۰۰.
- [۴] افروغ، م، بازتعریفی نو در بافته‌های ایلی و عشایری: تأکیدی بر کارآفرینی بومی هنر، همایش بین‌المللی کارآفرینی با شعار توسعه استعداد کارآفرینی: راهی به‌سوی تحول، دانشگاه آزاد اسلامی چالوس. ۱۴۰۱.

[۱] افروغ، م. مطالعه ساختاری و محتوایی نمکدان‌های بختیاری با تأکید بر طرح و نقش، نامه انسان‌شناسی، ۱۵ (۲۷)، ۹۳-۶۳، ۱۳۹۷.

[۱] امینی، ش. نوارهای تزئینی منسوج ایرانی، گلستان هنر، ش ۲، ۱۱۵-۱۰۶، ۱۳۸۴.

[۱] تناولی، پر. نمکدان، دست‌بافته‌های عشایری و روستایی ایران، تهران، نظر، ۱۳۹۵.

[۱] خلیلیان اشکذری، م. نقش ارزش‌ها در فرآیند توسعه اقتصادی، معرفت، ش ۲۸، صص ۳۰-۱۸، ۱۳۷۸.

[۱] کریمی زاده اصفهانی، م. ابراهیمی علویجه، م. بررسی محفظه‌های عشایری دو ایل بختیاری و افشاری با تأکید بر ویژگی‌های فنی و بافت، نخستین همایش بین‌المللی هنر و صناعات در فرهنگ و تمدن ایرانی-اسلامی با تأکید بر هنرهای رو به فراموشی، اصفهان، دانشگاه هنر اصفهان، ۱۳۹۴.

منابع تصاویر جدول (۱)

URL1: www.triff.com.en

URL2: www.torbo.com

URL3: www.pinterest.com

URL4: www.iranantiqu.com

URL5: www.dorotheum.com

منابع تصاویر جداول (۵-۲)

URL1: https://www.rugandcarpetstudio.co.uk/shop/product/qashqai-half-khorjin-c-1880s/

URL2: https://www.sellingantiques.com/837544/antique-qashqai-saddle-bag-bag-face-half-khorjin-rug-decorative-wall-or-furniture-display#/

URL3: https://www.1stdibs.com/furniture/rugs-carpets/area-rugs-carpets/antique-tribal-qashqai-half-khorjin/id_f_28890902/

URL4: https://www.sellingantiques.co.uk/530498/antique-complete-qashqai-khorjin-saddle-bags-with-plain-weave-back-circa-190020

URL5: https://www.montaine-antiques.com/archived-rugs/1217-5-extra-fine-large-tribal-qashqai-double-saddle-bag

URL6: https://www.knightsantiques.co.uk/445476/antique-persian-tribal-qashqai-bag-face-stunning-banded-design-great-colours-plain-weave-back-circa-1900/

URL7: https://www.nomada.biz/en/producto/qashqai-saddlebag-from-iran-129x73-cms/#&gid=1&pid=7

URL8: https://www.nomada.biz/en/producto/vintage-qashqai-saddle-bag-from-iran-104x56cms/

URL9: https://www.naintrading.co.uk/oriental-carpets/ghashghai-khorjin-134x67-p-89507.html

URL10: https://www.cotswoldorientalrugs.com/tribal-bags-and-trappings/antique-tribal-qashqai-khorjin-with-decorative-plain-weave-back

URL11: https://rugrabbit.com/node/225502

URL12: https://www.nomada.biz/es/producto/bolsa-de-sal-o-namakdan-semi-antigua-qashqai-iran-58x41-cms/

URL13: https://www.nomada.biz/en/producto/vintage-qashqai-salt-bag-or-namakdan/

URL14: https://www.rugaddiction.co.uk/small-rugs/vintage-qashqai-salt-bag-055m-x-040m

URL15: https://www.rugaddiction.co.uk/small-rugs/vintage-qashqai-salt-bag-060m-x-040m

URL16: https://www.brianmacdonaldantiquerugs.co.uk/939931/antique-saltbag-afshar-nomads-sirjan-region-kerman-province-south-persia/

URL17: https://www.nomada.biz/es/producto/bolsa-o-chantah-vintage-qashqai-iran-38x33-cms/

URL18: https://www.nomada.biz/en/producto/semi-antique-qashqai-bag-or-chanteh-from-iran-33x28-cm

URL19: https://www.nomada.biz/en/producto/vintage-qashqai-bag-or-chanteh-from-iran-32x26-cms /

URL20: https://www.nomada.biz/en/producto/semi-antique-qashqai-bag-or-chanteh-from-iran/

روش تحقیق (فونت B Nazanin – اندازه ۱۲ – پررنگ)

در این بخش، به روش تحقیق، جامعه آماری، نمونه و روش نمونه گیری، ابزارهای پژوهش (چگونگی بررسی روایی و پایایی ابزارها) و روشهای تجزیه و تحلیل داده ها پرداخته می شود (مقالات غیر پژوهشی از این چارچوب مستثنی هستند).

یافته ها (فونت B Nazanin – اندازه ۱۲ – پررنگ)

در این بخش، یافته های پژوهش گزارش می شود. یافته ها باید همراه با جدول، نمودار، شکل و ارائه آمار و ارقام به فارسی و نیز شامل توصیف و تحلیل داده ها باشد.

جداول، شکل ها و نمودارها

هر جدول، شکل و نمودار باید دارای شماره و عنوان (توضیح) باشد که به صورت وسط چین با قلم B Nazanin – فونت ۱۰ پررنگ تایپ و به ترتیب از ۱ شماره گذاری شود (عنوان جداول، در بالای جدول و عنوان شکل ها و نمودارها، در پایین آن نوشته شود). نمودارها و شکل ها می توانند به صورت رنگی و یا سیاه و سفید باشند، اما در هر دو صورت، جزییات آن ها باید قابل تشخیص باشد. در متن مقاله باید به همه جداول، شکل ها و نمودارها ارجاع شده و از نوشتن عبارتی مانند «جدول زیر» یا «شکل زیر» اجتناب گردد. در تهیه شکل ها توجه کنید که اندازه اعداد، واژه ها و کمیت ها به قدر کافی بزرگ باشد تا پس از درج در مقاله، کاملاً واضح و خوانا باشند. هر جدول، شکل و نمودار باید در وسط صفحه و با یک سطر خالی فاصله از متن پیش و پس از آن قرار داده شود.

فرمول ها و روابط ریاضی

متن فرمول ها به صورت چپ چین در یک یا چند سطر نوشته شود. همه متغیرها و اعداد به کار رفته در آنها با فونت Times New Roman، با اندازه 10 کم رنگ تایپ شوند. همه فرمول ها به ترتیب از ۱ شماره گذاری شوند.

بحث و نتیجه گیری (فونت B Nazanin - اندازه ۱۲ - پررنگ)

در بخش نتیجه گیری، نکات مهم انجام شده در کار، به صورت خلاصه توضیح داده شوند. در پاراگراف اول این بخش (قسمت بحث)، پژوهشگر یافته های خود را با یافته های دیگر پژوهشگران مورد مقایسه قرار داده و مشخص می نماید که تا چه حد یافته های او در راستای یافته های دیگران و یا با آنها مغایر است. در پاراگراف دوم این بخش باید پیشنهادات ارائه شود.

منابع (فونت B Nazanin - اندازه ۱۲ - پررنگ)

منابع در انتهای مقاله می آیند (ابتدا منابع فارسی و سپس منابع انگلیسی). هر منبع بایستی حداقل یکبار در متن مقاله مورد استفاده قرار گیرد و یا به آن اشاره گردد. **از بکار بردن منابع اضافی که در داخل متن به آن اشاره نشده، جدا خودداری گردد.** مشخصات هر منبع به صورت کامل و در قالب استاندارد (APA) ذکر شود. منابع فارسی را با فونت B Nazanin - اندازه ۱۱ و منابع انگلیسی را با فونت Times New Roman نازک با اندازه ۱۰ تایپ نمایید.

- منابع داخل متن:

مقاله منبع	فارسی	انگلیسی
یک نویسنده	(علوی، ۱۳۹۳)	(Chandra, 2014)
دو نویسنده	(علوی و احمدی، ۱۳۹۳)	(Chandra and Kumar, 2014)
بیشتر از دو نویسنده	(علوی و همکاران، ۱۳۹۳)	(Chandra et al, 2014)

- منابع انتهای مقاله:

- حافظ نیا، محمدرضا، ۱۳۸۸، مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، چاپ شانزدهم، تهران، انتشارات سمت
- فقیهی، ابوالحسن و موسوی کاشی، زهره، مدل سنجش بهره وری (اثربخشی و کارایی) در بخش خدمات دولتی ایران، مجله مدیریت دولتی، دوره دوم، شماره چهارم، بهار و تابستان ۱۳۸۹، ۱۲۶-۱۰۷
- نجمی نیا، رضا، صالحی، محمدرضا، بررسی تاثیر سرمایه فکری در ایجاد مزیت رقابتی شرکتهای بیمه استان اصفهان، چهارمین کنفرانس بین المللی بازاریابی خدمات بانکی در مرکز همایش های بین المللی صدا و سیما، مهر ۱۳۹۱
- Camisón, César. And Villar-López, Ana. (2011). Non-technical innovation: Organizational memory and learning capabilities as antecedent factors with effects on sustained competitive advantage. *Industrial Marketing Management*. 40 (2011). 1294-1304
- Hazen, Benjamin and Terry Anthony. (2012). Toward creating competitive advantage with logistics information technology. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*. Vol. 42. No. 1. 8-35

جدول خلاصه نوع و اندازه قلم های مورد نیاز برای تدوین مقالات فارسی

عنوان	قلم (فونت)	اندازه	نوع قلم
عنوان مقاله	B Nazanin	۱۶	پررنگ
نام و نام خانوادگی	B Nazanin	۱۲	پررنگ
مشخصات نویسندگان	B Nazanin	۱۱	نازک
نشانی پست الکترونیکی نویسندگان	Times New Roman	۱۰	نازک
عنوان بخش ها	B Nazanin	۱۲	پررنگ
عنوان زیر بخش ها	B Nazanin	۱۱	پررنگ
متن چکیده و واژگان کلیدی	B Nazanin	۱۲	نازک
متن اصلی	B Nazanin	۱۲	نازک
زیر نویس فارسی	B Nazanin	۱۰	نازک
زیر نویس لاتین	Times New Roman	۹	نازک
عنوان جدول ها، شکل ها و نمودارها	B Nazanin	۱۰	پررنگ
متن فارسی درون جدول ها	B Nazanin	۱۰	نازک
متن لاتین درون جدول ها	Times New Roman	۹	نازک
منابع و مراجع فارسی	B Nazanin	۱۱	نازک
منابع و مراجع لاتین	Times New Roman	۱۰	نازک

Template for English Abstract (Times New Roman size 14)

First Author Times New Roman 10 pt bold

(centered) **Affiliation**

Times New Roman 10 pt

Second Author⁷ Times New Roman 10 pt bold

(centered) **Affiliation**

Third Author. Affiliation

1-1-

Abstract - ۲-۱

The abstract appears before the keywords. Abstract must be about 200 words. However, it must be limited between 150 to 200 words. The abstract should clearly state, the objective, results and the conclusion of the work.

Keywords: maximum of eight keywords separated by “,”. - ۱-۳